

BESLUT

SB 267/07

2007-04-16

Dnr: 1228, 1230–
1234, 1237, 1240–
1243, 1245, 1246,
1249, 1250, 1252,
1254 och 1262/06
samt 83/07**SAKEN**

Tema: Fidel Castro, SVT2, 2006-12-02, kl. 20.00–21.00 och 21.15–00.15; fråga om opartiskhet

BESLUT

Sändningen fälls. Granskningsnämnden anser att den strider mot kravet på opartiskhet.

FÖRELÄGGANDE

Sveriges Television ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

SÄNDNINGEN

Sändningen var en fyra timmar lång temakväll om Kubas ledare Fidel Castro. Den inleddes med att programledaren sa följande: ”Den 26 juli 1953 så ledde den unge advokaten Fidel Castro ett gerillaanfall mot en militärförläggning och därmed så startade han en revolution som har hållit i sig i nästan 50 år samt gjorde skägg och keps till högsta proletärmode i hela västvärlden. Folkhjärte eller diktator eller möjligen både och – det beror helt på vem man frågar. Men hur som helst välkomna till en temakväll om Fidel Castro.” Den fortsatta sändningen innehöll följande program och inslag.

- *Historien skall frikänna mig.* En bearbetad version av en dokumentär från 1976 där ett svenskt filmteam fick möta Fidel Castro. Efter programmet intervjuades en av upphovsmännen, Dick Idestam-Almquist, om förhållandena när filmen spelades in. (1 timme och 15 minuter)

- Studiosamtal med Anja Karlsson Franck, debattör, och René Vázquez Diaz, författare (ca 10 minuter).
- *Comandante*. Amerikansk dokumentär från 2003 om Fidel Castro (1 timme och 30 minuter).
- *Käre Fidel*. Tysk dokumentär från 2001 om en kvinna som i sin ungdom hade en kärleksaffär med Fidel Castro (1 timme).

Historien skall frikänna mig

I filmen berättade Fidel Castro om sig själv, hur kampen mot Batista-regimen inleddes år 1953, flykten till Mexico, landstigningen på Kuba år 1956, segern över Batistas styrkor, sina politiska mål m.m. Filmen innehöll också en sammanbindande speakertext där Dick Idestam-Almquist bl.a. beskrev Kubas historia före revolutionen, den nationalisering av amerikansk egendom på Kuba som genomfördes efter Fidel Castros maktövertagande, USA:s handelsblockad mot landet och USA:s misslyckade invasion vid Grisbukten 1961.

Studiosamtal

I det studiosamtal som förekom i anslutning till filmen *Historien skall frikänna mig* beskrev René Vázquez Diaz hur han som liten pojke hade upplevt revolutionen på Kuba. Han sa bl.a. följande: ”Att det var roligt, alltså revolutionen satte biblioteket mitt i byn, kan man säga. För mig som blivande författare, jag hade författardrömmar redan då, var det som ett paradiset, alltså skolväsendet utvecklades, man grundade universitet överallt. Ett filminstitut grundades på Kuba, hade aldrig funnits något liknande. Kulturen blev över huvud taget viktig på Kuba. Så jag upplevde de första åren, revolutionsåren som... som någonting som var väldigt lyckligt för mig.” Anja Karlsson Franck beskrev den romantiserade bilden hon som ung hade haft av Fidel Castro och ”de andra skäggbeklädda vänsterfarbröderna”. Hon berättade också att hon hade besökt Kuba år 2000 och då kunnat konstatera att Castro var betydligt populärare än vad hon hade föreställt sig. Hon fortsatte: ”Men jag har ett väldigt klucket förhållande till Castro. Samtidigt som... som jag är väldigt kritisk till det som händer på Kuba så är det också så att han har en enorm betydelse, symboliskt, för befrielseörelser i hela tredje världen och har haft. Och hela den kubanska revolutionen har betytt enormt mycket för, för många andra rörelser runt om i världen.” Härefter följde följande frågor och svar. (Pgl) – Men man säger här i väst nu så är ju ändå omdömet om Castro ganska entydigt, att han är någon sorts diktator. (AKF) – Ja. (Pgl) – När man är på Kuba, känns det som att vara i en diktatur? (RVD) – Jodå, alltså det finns, det finns totalitära drag i det kubanska samhället som... som kan kallas för diktatoriska. Men det är ingen blodig diktatur och det är... Castro är inte en diktator i den bemärkelse som propagandan talar om. Alltså det finns på Kuba en dold demokrati som förklarar detta under, att revolutionen fortlever och hur ser den här demokratin ut? Den är

väldigt, väldigt svår att förklara, men det är helt enkelt så att folk underifrån kan bestämma väldigt mycket. (Pgl) – Men ge ett exempel, hur då? (RVD) – Alltså, hur sjukvården ska byggas upp. Hur kvinnornas roll i samhället ska se ut. Hur... vem som ska företräda dem i parlamentet och sådana saker.” René Vázques Diaz ansåg dock samtidigt att Fidel Castro haft ”den nackdelen och den negativa rollen i den kubanska revolutionen att han har bestämt alldeles för mycket”.

Comandante

Programmet var en dokumentär där Fidel Castro porträtterades av regissören Oliver Stone. I programmet gav Fidel Castro sin syn på bl.a. kalla kriget, Kennedy-mordet, Che Guevara, USA-blockaden och sitt eget liv.

Käre Fidel

Programmet var en dokumentär om Marita Lorenz som hade en kärleksaffär med Fidel Castro strax efter revolutionen och senare arbetade som amerikansk agent. I programmet berättade Marita Lorenz om sitt händelserika liv, sin kärleksaffär med Fidel Castro och de känslor hon fortfarande efter 40 år hade för honom.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anser att både de visade filmerna och studiodiskussionen gav en ensidig och okritisk bild av Fidel Castro och förhållandena på Kuba. Flera anmälare anser att temakvällen framstod som en ren hyllning och glorifiering av en diktator och kritiserar att inget nämndes om behandlingen av oliktankande och om bristen på demokrati och yttrandefrihet på Kuba.

Två anmälare kritiserar också att Sveriges Television presenterade temakvällen på sin hemsida med bl.a. följande text: ”Den 2 december firar Kuba dubbelt: Dels firas Castros försenade 80-årsdag, dels La Revolución som fyller 50.”

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) anser att *Tema: Fidel Castro* inte strider mot kravet på opartiskhet och anför bl.a. följande.

Idén med temakvällarna är att genom dokumentärer och spelfilmer kring ett ämne, en person eller någon annan form av tema lyfta fram olika perspektiv och berättarformer, motsägelsefulla eller ej. Temakvällen om Castro, som suttit vid makten i mer än 50 år, fokuserade på personen Fidel Castro. I två av filmerna fick han själv komma till tals och det ligger i sakens natur att han i sin egen retorik sökte framställa sig i god dager. Den som tog del av hela sändningen påminnes dock vid ett flertal tillfällen om diktatorn Fidel Castro.

Anmälarnas kritik mot avsnitten och samtalen om *Historien skall frikänna mig* riktar bl.a. in sig på att Castro framställdes som dåtidens förebild för vänsterrörelser i olika delar av världen. SVT konstaterar att vissa delar av filmen visades i syfte att belysa just detta perspektiv och denna period av Castros maktinnehav. Samtidigt berättade Dick Idestam-Almquist bl.a. om de styrda villkor under vilka filmen producerades, faktorer som bör ha betydelse för publikens förståelse av förutsättningarna för filminspelningen. Studiogästernas kommentarer gav ytterligare förklaringar och perspektiv till dåtidens förhållanden.

Några av anmälarna uppger att deltagarna i studion skulle ha ställt sig helt okritiska till Castros gärningar. SVT konstaterar att detta inte är korrekt. Redan i påannonseringen av kvällen anknöt programledaren till Castro som diktator: ”Folkhjärte eller diktator eller möjligen både och – det beror helt på vem man frågar”. Vidare bör understrykas – tvärt emot vad flera anmälare skriver – att ingen av studiogästerna hyllade Castro.

Enligt SVT:s bedömning hade det självfallet varit bättre om yttrandefriheten på Kuba hade belysts mera utförligt i temakvällen än vad som skedde. Just fängslandet av oliktankande omnämndes dock såväl i avsnittet med *Historien skall frikänna mig* som i *Käre Fidel*. Därigenom – och mot bakgrund av SVT:s faktiska nyhets- och utrikesrapportering under år och decennier om undertryckta mänskliga rättigheter under Castros regim – anser SVT att bristen inte är så allvarlig att den innebär brott mot opartiskheten.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

Enligt 6 § i SVT:s sändningstillstånd ska programverksamheten bedrivas opartiskt och med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen. Kravet på opartiskhet innebär enligt Granskningsnämndens praxis bl.a. att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, dvs. så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Det är tillåtet att skildra ett ämne från en speciell utgångspunkt, men att så sker bör klart framgå av programmet eller programpresentationen.

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (10 kap. 8 § radio- och TV-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Presentationen på SVT:s webbplats

Granskningsnämndens uppgift är att övervaka innehållet i sända program i förhållande till bestämmelserna i radio- och TV-lagen och sändnings-

tillståndet. Dessa bestämmelser är inte tillämpliga på textinformation på programföretagets webbplats. Granskningsnämnden vidtar därför ingen åtgärd med anledning av anmälningarna i denna del.

Temakvällen

Granskningsnämnden konstaterar att två av de dokumentärer som ingick i temakvällen var program där Fidel Castro berättade om sig själv och gav sin syn på olika frågor och händelser. Den tredje dokumentären handlade om en kvinna som haft en kärleksrelation till Fidel Castro. Det kan inte i sig anses stå i strid med kravet på opartiskhet i SVT:s sändningstillstånd att visa program av detta slag. Ett programupplägg där en kontroversiell politisk ledare får föra fram sitt budskap i två långa program under en och samma kväll kräver dock enligt nämndens mening någon form av balanserande inslag. Vissa kritiska synpunkter på Fidel Castro och hans regim kom i och för sig fram i temakvällens studiodel, men frågan om exempelvis mänskliga rättigheter på Kuba berördes varken i denna del eller på något annat sätt under sändningen. Granskningsnämnden anser därför att sändningen strider mot kravet på opartiskhet.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Maria Edström, Per Frankelius, Rose-Marie Frebran, Annika Åhnberg, Pia Brandelius och Nina Wormbs efter föredragning av Eva Tetzell.

På Granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Eva Tetzell